

Opvallende waarnemingen juli-september 2010

Peter Spierenburg

Rinus z'n Trap

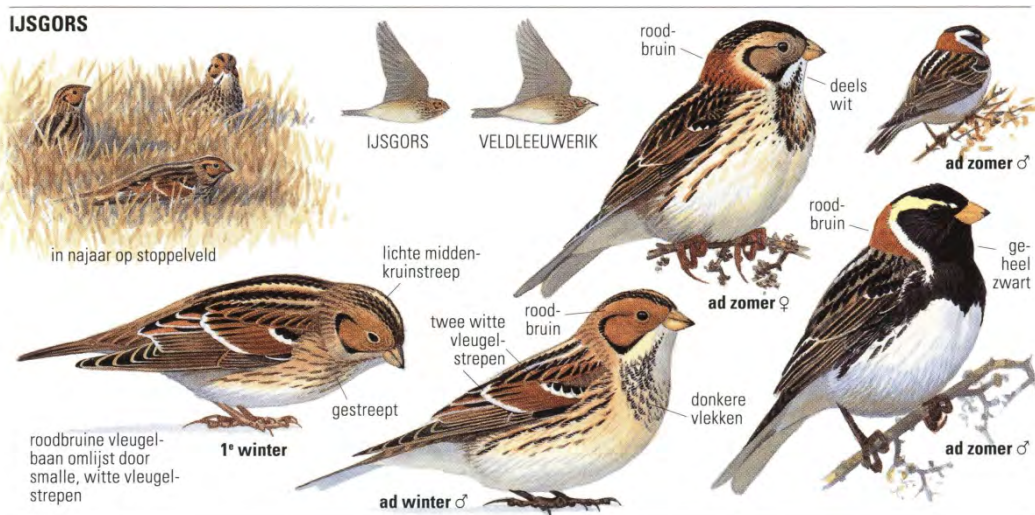
Met een steile klim op Rinus z'n Trap kun je vanuit het Vinkeveld de Coepelduinen in. Voor sommigen is dit onderdeel van een dagelijks rondje, voor anderen is het een verrassend onbekende plek. Je loopt hier door het overgangsgedebied tussen de villawijk De Zuid en de duinen. Het is een open gebied met lage struikjes waar vooral in de trektijd nogal eens vogels neerstrijken. Het is een goede plek voor bijvoorbeeld Paapjes, maar ook Grote Pieper en Duinpieper zijn hier aan de grond gezien. Dit najaar is Rinus z'n Trap dan eindelijk echt een begrip geworden. Ab Steenvoorden ontdekte hier op 4 september in één van de bosjes een Draaihals. Bij terugkomst de volgende dag vond hij op dezelfde plek een zeldzame Sperwergrasmus. Dit is een soort die bekend staat om zijn stiekeme gedrag. Hij houdt zich vaak onzichtbaar op onder in een bosje en je hebt veel geduld nodig om een glimp op te vangen. Gelukkig bleek deze vogel zich af en toe mooi te laten zien boven in één van de struiken, op een gegeven moment zelfs samen met de Draaihals die nog steeds aanwezig was. Zo is het een aantal mensen gelukt de vogel te zien. De Sperwergrasmus is een Oost-Europese broedvogel die sporadisch tijdens de herfsttrek in Nederland opduikt. Het verschijnen bij Rinus z'n Trap was geen toeval, want er was op dat moment een opvallende influx gaande. Op allerlei plekken in de duinstreek doken ze op. In Meijendel waren rond de ringbaan de vorige dag zelfs 5 vogels aanwezig.

De influx zal te maken hebben gehad met de sterke oostenwind in deze periode (4-8 september). Deze bracht ook andere zangertjes mee. Rond Rinus z'n Trap zwierven ook Paapjes rond, een Bonte Vliegenvanger, een Gekraagde Roodstaart, van alles. Ook in het dorp was te merken dat de trek goed was. In meerdere tuinen doken Bonte

Vliegenvangers op. Aan het eind van de maand september was er een tweede periode met oostenwind. Dit zorgde opnieuw voor een golf Vliegenvangers. Op het terrein Willem v.d. Bergh dook op 26 september de eerste Bladkoning van het seizoen op. Al met al een vogelryke herfst.

IJsgorzen uit Groenland

Rinus z'n Trap was ook het toneel van de Noordwijkse eurobirdwatch op 2 oktober. Op deze dag tellen vogelaars op een groot aantal plekken in Nederland en Europa de vogels die overtrekken. Een overvliegende IJsgors was één van de toppers die dag. Deze waarneming stond niet op zichzelf. In de voorafgaande twee weken, vanaf 22 september, vlogen er al opvallend veel IJsgorzen over de duinen, vooral over telpost De Puinhoop bij Katwijk. In een vorige Strandloper heb ik verteld, dat deze soort de laatste jaren op trekteleposten steeds minder wordt gezien. Mogelijk overwinteren de vogels steeds noordelijker en bereiken ons land niet meer. Dit jaar was het duidelijk anders: een flinke influx. Op een aantal plaatsen, zoals bij de Eemshaven, op Texel en bij Westkapelle, verschenen zelfs groepen van vele tientallen vogels (maximaal 100 op Texel). Een ongekend beeld voor Nederland. Ook uit Groot-Brittannië en van de Franse kust kwamen berichten van ongebruikelijke aantallen. Waar kwam deze influx vandaan? De IJsgors broedt in de toendra van Scandinavië en Rusland en aan de andere kant van de oceaan in Groenland en Canada. Het is één van de meest algemene broedvogels in de toendra. Van de miljoenen IJsgorzen zien wij er maar weinig. De vogels uit Scandinavië en Rusland trekken in zuidoostelijke richting naar overwinteringsgebieden in Aziatische steppes. Maar een klein deel trekt naar het zuidwesten en overwintert rond de Noordzee en in W-Frankrijk. De broedvogels van Groenland en Canada overwinteren in de prairies in Noord-Amerika. Een klein deel van deze vogels steekt de oceaan over en

mengt met de overwinterende vogels in Europa. Het lijkt er sterk op dat de influx Groenlandse vogels betrof. In Groot-Brittannië verschenen de eerste vogels aan de westkust en pas later in de gebruikelijke wintergebieden aan de oostkust. Ook op IJsland waren ongebruikelijk hoge aantallen aanwezig. De Groenlandse IJsgorzen verlaten hun broedgebied vanaf midden augustus. Juist in deze periode lag er een lagedrukgebied boven Groenland die de vogels blijkbaar op een zuidoostelijke in plaats van de normale zuidwestelijke koers heeft gestuurd. Dat de vogels uit Groenland zijn overgestoken, is waarschijnlijk maar niet zeker. De Groenlandse IJsgorzen behoren tot een andere ondersoort, maar zelfs in de hand is het onderscheid niet altijd te maken.

Verdwaalde Vorkstaartmeeuw

Ook de Vorkstaartmeeuw is een broedvogel van hoogarctische gebieden, met name Canada, Oost-Rusland en Groenland. De jonge vogels uit de broedkolonies raken op de najaarstrek soms verzeild langs de Nederlandse kust. Volwassen vogels zijn nog zeldzamer. Het is een soort van open zee die overwintert in de zuidelijke Atlantische Oceaan ter hoogte van Namibië en Zuid-Afrika. Net als de Kokmeeuw doet hij er twee jaar over om volwassen te worden. De jonge vogels blijven in de overwinteringsgebieden en zoeken pas in hun derde levensjaar de broedkolonies weer op. Op 28 augustus vloog er een Vorkstaartmeeuw langs de zeetrekhut. Om dit schitterende en zeldzame meeuwteje te zien is op zich al een feest, maar dit was nog extra bijzonder. De volwassen Vorkstaartmeeuwen verlaten vanaf eind juli de broedkolonies en deze kunnen dan in augustus eventueel Nederland bereiken. De jonge vogels vertrekken een paar weken later en de eerste waarnemingen in Nederland zijn meestal niet vroeger dan de eerste week van september. De vogel van 28 augustus was geen volwassen vogel, want hij miste de donkere kop en hij had grijsbruine vleugeldekveren. Voor een juveniel was het eigenlijk nog te vroeg. Het was ook duidelijk geen juveniel, onder andere te zien aan het ontbreken van een zwarte staartband. Na nog

eens goed in de boeken gedoken zijn was het duidelijk: een tweedejaars vogel. De volgende dag dook de vogel weer op en kregen ook Hein Verkade en Rien Sluijs hem in beeld. Foto's van een in juli 2008 gefotografeerde tweedejaars Vorkstaartmeeuw in Scheveningen namen de twijfel weg. Deze vogel was in hetzelfde kleed. Een tweedejaars Vorkstaartmeeuw is bijzonder zeldzaam in Europa. Normaal gesproken blijven ze in de zuidelijke Atlantische Oceaan tot ze volwassen zijn. Een enkele vogel trekt al in het tweede jaar met de adulten mee naar de broedgebieden. Zo'n vogel kregen we nu te zien. Een bijzonderheid, want het is pas de derde waarneming van een tweedejaars Vorkstaartmeeuw in Nederland.

Nieuw voor Noordwijk

Dit kwartaal diende zich weer een nieuwe soort aan voor het waarnemingsgebied: de Cetti's zanger. De Cetti's Zanger is een zuidelijke soort, die velen wel kennen van vakanties rond de Middellandse Zee. In Nederland is hij met een opmars bezig. In het kerngebied de Biesbosch stijgt het aantal broedparen explosief en bedroeg dit jaar al ongeveer 250. Opmerkelijk is, dat de afgelopen twee koude winters de soort nauwelijks lijken te deren. Een eerdere opmars werd bruto gestuit door de strenge winter van 1978/79, toen de soort vrijwel weer verdween uit Nederland. Ten noorden van de Delta en de Biesbosch vertoont de soort zich nog altijd maar mondjesmaat. Dichtstbijzijnde plekken waar regelmatig zingende vogels aanwezig zijn, zijn de De Banken bij Monster, Midden-Delfland en de Diemer Vijfhoek bij Amsterdam. Ons waarnemingsgebied had de soort tot nu toe steeds overgeslagen. Op 1 augustus hoorde Ab Steenvoorden de karakteristieke, explosieve zang in de Amsterdamse Waterleidingduinen bij het Pindabergje. Een nieuwe soort voor Noordwijk. Als de opmars in Nederland zich voortzet, mogen we deze soort wellicht vaker verwachten in onze omgeving. Behalve de rietkragen in het infiltratiegebied van de AWD, lijkt ook het Oosterduinse Meer een plek waar hij zich kan vestigen.

Illustraties uit de nieuwe ANWB vogelgids (zie boekbespreking op pag. 8)